

Δημιουργία ενός υπόγειου εκθεσιακού χώρου στην αυλή του μουσείου Stadel στη Φραγκφούρτη, ο οποίος στεγάζεται με μια διάτρητη θολωτή φυτεμένη επιφάνεια, Schneider+Schumacher. ©Kirsten Bucher.

ΑΝΑΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΑΝΑΣΥΝΘΕΣΗΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΥΛΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΡΓΑ

Στις ημέρες μας το αίτημα για επανάχρηση παλαιότερων κατασκευών διαρκώς διευρύνεται. Το βλέμμα μας γαντζώνεται στα κατάλοιπα και σε όσα έχουν εκείνα να διηγηθούν, είτε πρόκειται για εμβληματικά δημιουργήματα του παρελθόντος, που κάποτε φιλοξένησαν μεγαλειώδεις στιγμές της ανθρωπότητας, είτε για απλά και απείρητα ανθρώπινα έργα, όπου έζησαν υπάρξεις με πιξίδα την ανάγκη και τον σεβασμό στη φύση. Η σύγχρονη κοινωνία επιθυμεί να διασώσει πληθώρα ιχνών του παρελθόντος, να αναδείξει μέσω αυτών την ευρύτητα των πολιτισμικών διαστάσεων και να μπολιάσει με μνήμες το παρόν και το μέλλον. Στη βάση της διαδικασίας ανασχεδιασμού υφιστάμενης κατασκευής ανακύπτει μια σειρά θεμελιωδών ερωτημάτων:

- Ποια στοιχεία από το υφιστάμενο πρέπει να διαφυλαχθούν;
- Για ποιους λόγους και με ποια κριτήρια επιλογής;
- Ποιες προτάσεις ανασχεδιασμού είναι συμβατές με το υφιστάμενο και ποιες όχι;
- Ποια είναι η κατάλληλη προσέγγιση που πρέπει να ακολουθηθεί;

Μεθοδολογία ανασύνθεσης

Οι αρχιτέκτονες, οι οποίοι ασχολούνται με τον ανασχεδιασμό υφιστάμενων κτιρίων, καλούνται να αφουγκραστούν το παρελθόν, να ανακαλύψουν τις πτυχές του, να ιεραρχήσουν τις αξίες του, να εμπνευστούν από αυτές και να τις κληροδοτήσουν στο μέλλον, επιφυλάσσοντας μια νέα πνοή στον υφιστάμενο χώρο. Για την αποκρυπτογράφηση της διαδικασίας ανασύνθεσης χρησιμοποιούνται οι εξής κύριες οπτικές διερευνήσεις:

- αναδρομή,
- ανάγκη,
- αρχιτεκτονική χειρονομία και
- ανανομηματοδότηση.

Συμπληρωματικές οπτικές σχολιασμού είναι η αλληλεπίδραση με το συγκείμενο και η αντοχή.

Η ιστορική αναδρομή είναι η έρευνα σε βάθος, η οποία έγκειται αρχικά στην παρατήρηση και στην καταγραφή υλικών και άυλων διαστάσεων και εν συνεχεία στην ανάλυση, ερμηνεία και αξιολόγηση των χαρακτηριστικών της υφιστάμενης κατασκευής και του πλαισίου της. Η αναδρομή αναδεικνύει πιθανές

μεταλλάξεις και αλλοιώσεις που συνέβησαν με την πάροδο του χρόνου, αναγνωρίζει τις διαχρονικές αξίες, αντιμετωπίζει διλήμματα και εντέλει θέτει τις συλλογές, που καθοδηγούν την πρόταση επέμβασης.

Οι ανάγκες (ή εναλλακτικά τα αιτήματα) για τις επεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίσματα ποικίλλουν, με κυριότερες τη διατήρηση του προϋπάρχοντος, την αλλαγή χρήσης, τη διεύρυνση χώρου, την εξοικονόμηση ενέργειας, την αυτονομία άλλοτε ενοποιημένων χώρων, αλλά και τη συνένωση απομονωμένων γειτονικών χώρων. Η εξυπηρέτηση των νέων απαιτήσεων συνήθως δεν συρρικνώνεται στη διεκπεραιωτική κάλυψη των αναγκών, αλλά είναι αφορμή για την πολύπλευρη αναβάθμιση του συνόλου (λειτουργική, ενεργειακή, αισθητική) και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη.

Η αρχιτεκτονική χειρονομία επιδιώκει να απαντήσει στο αίτημα για την επέμβαση στο υφιστάμενο, αναβαθμίζοντας την προϋπάρχουσα κατασκευή και τον περιβάλλοντα χώρο. Το ερώτημα πώς θα σταθεί το καινούριο δίπλα, μέσα, επάνω ή από κάτω από το παλιό παραμένει πάντα επίκαιρο. Ωστόσο, το ζήτημα της συνύπαρξης παλαιού - νέου δεν περιορίζεται στις χωρικές, κατασκευαστικές και μορφολογικές συλλογές,

1. Το νέο κτίριο του μουσείου Kolumba στην Κολωνία ανεγέρθηκε επάνω από το παρεκκλήσι και τα αρχαιολογικά μνημεία του γοτθικού ναού που καταστράφηκε το 1943.

Αρχιτεκτονική μελέτη Peter Zumthor.
©Rasmus Hjørtshøj.

2

αλλά άπτεται και των κοινωνικών, πολιτισμικών, ιστορικών και σημασιολογικών μεταλλάξεων.

Στην ενότητα της ανανοηματοδότησης αποτιμώνται οι επιδράσεις της επέμβασης στο υφιστάμενο κτίριο. Ανάλογα με το είδος της παρέμβασης, το αρχικό νόημα ενδέχεται να εμπλουτιστεί, να συρρικνωθεί, να αλλοιωθεί ή να αφανιστεί. Εξετάζεται αν η επέμβαση απορρέει από το προϋπάρχον, τον τρόπο με τον οποίο ο αρχιτέκτονας διαχειρίζεται τις αξίες του, τα στοιχεία που επιλέγει να υπενθυμίσει και τα μέσα που χρησιμοποιεί για να το πετύχει (συνειρμούς, ιστορία, μνήμη, κατασκευές, υλικά κτλ.). Σχολιάζονται οι επιδράσεις της εκάστοτε αρχιτεκτονικής χειρονομίας σε σχέση με τη λειτουργικότητα του ανασυντεθειμένου συγκροτήματος, τη σχέση με τον περίγυρό του και την πολιτιστική του σημασία.

Υλοποιημένες επεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίρια

Πρόθεση είναι η ικνηλάτηση της δημιουργικής σκέψης των αρχιτεκτόνων μέσα από επιλεγμένες επεμβάσεις επανάχρησης, καθώς και η διερεύνηση της πορείας συγκερασμού των νέων

προσδοκιών με τους περιορισμούς που θέτει το υφιστάμενο. Το ενδιαφέρον εστιάζεται στην κεντρική ιδέα κάθε πρότασης και ειδικότερα στον τρόπο που η αρχιτεκτονική χειρονομία μεταλαμπαδεύει την ποιότητα του παρελθόντος στο μέλλον και την εμπλουτίζει με νέες αξίες. Ανάλογα με το είδος της κύριας αρχιτεκτονικής επέμβασης, τα έργα ταξινομούνται στις εξής επί μέρους ενότητες:

- προσθήκη καθ' ύψος,
- προσθήκη υπογείως,
- επέκταση οριζοντίως,
- μετασκευή εντός,
- μεικτές επεμβάσεις.

Ακολουθως γίνεται αναφορά στις τρεις πρώτες περιπτώσεις.

Προσθήκη καθ' ύψος

Η ανάγκη για την προσθήκη καθ' ύψος σε υφιστάμενο κτίριο, δημόσιο ή ιδιωτικό, μεγάλο ή μικρό είναι συχνότατη. Η πρόβλεψη για το πανωσήκωμα ορόφου είναι συνήθης πρακτική, κυρίως σε ιδιωτικά έργα μικρής κλίμακας. Οι αναμονές στο δώμα είναι μια γνώριμη εικόνα στις ελληνικές πόλεις. Όταν προκύψει στεγαστική ανάγκη, τότε ενεργοποιείται η διαδικασία

2. Μετατροπή ενός εγκαταλελειμμένου εργοστασίου κρασιών σε ξενοδοχείο στην Κουρούτα της Πελοποννήσου, από τους K-STUDIO. Κεντρική ιδέα για τον σχεδιασμό ήταν η αντίθεση και η εξισορρόπηση του παλαιού με το νέο, χρησιμοποιώντας μια βιομηχανική παλέτα με κομψό τρόπο. ©Claus Brechenmacher & Reiner Bauman

3

3.
 Το κτίριο Διοίκησης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας στην πλατεία Κοτζιά στην Αθήνα, από τους Mario Botta, Ρένα Σακελλαρίδου και Μόρφω Παπανικολάου, αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση κατασκευής επάνω από αρχαία ευρήματα.
 ©Yiorgis Yerolymbos.

4

4, 5.
 Η προσθήκη κτιρίου γραφείων επάνω από τη γερανοφόρο προβλήτα (Kraanspoor) στο ναυπηγείο NDSM στο Άμστερνταμ, από τους ΟΤΗ Architecten συνιστά μια εντυπωσιακή υποδομή μήκους 270 m επάνω στο νερό.
 ©Rob Hoekstra.

5

6, 7.
 Η εμβληματική Πυραμίδα του Λούβρου στο Παρίσι, του αρχιτέκτονα I. M. Ρει αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα προσθήκης υπογείως, καθώς σηματοδοτεί τη νέα είσοδο του μουσείου στην υπόγεια πολιτεία.
 ©Wikimedia Commons.

ανοικοδόμησης του "δικαιώματος του υψούν" ή αλλιώς του λεγόμενου "αέρα". Κύρια ζητήματα είναι η διερεύνηση των δυνατοτήτων στατικής επίλυσης, καθώς και η αποσαφήνιση της επιθυμίας για την τελική μορφή του συνόλου.

Το ζήτημα είναι κρίσιμο και επίκαιρο σε ιστορικούς τόπους, όταν πρόκειται για την ανέγερση οικοδομημάτων επάνω από αρχαιολογικά ευρήματα ή διατηρητέες κατασκευές. Είναι όμως εφικτή η διάσωση και η ανάδειξη των καταλοίπων και του αστικού παλίμψηστου με την ανέγερση νέων οικοδομημάτων επάνω σ' αυτά; Το ζήτημα της θεμελίωσης της νέας κατασκευής είναι οξύ.

Χαρακτηριστική περίπτωση κατασκευής επάνω από αρχαία ευρήματα αποτελεί **το νέο κτίριο Διοίκησης της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδας στην Αθήνα**, των αρχιτεκτόνων Mario Botta, Ρένας Σακελλαρίδου και Μόρφως Παπανικολάου. Η ανάγκη δημιουργίας υπόγειων χώρων κάτω από τη στιβάδα των αρχαιοτήτων οδήγησε σε μια απροσδόκητη στρατηγική. Σύμφωνα μ' αυτήν, τα στάδια της κατασκευαστικής διαδικασίας ήταν: α) ακριβής καταγραφή των ευρημάτων in situ (Αχαρνική οδός), β) προσωρινή απομάκρυνση των αρχαίων καταλοίπων, γ) θεμελίωση του νέου κτιρίου, αποφεύγοντας τις θέσεις των ευρημάτων, δ) κατασκευή υπόγειων χώρων σε όλο το διατιθέμενο οικόπεδο, ε) ανέγερση του νέου κτιρίου, ζ) επανατοποθέτηση των αρχαιολογικών ευρημάτων στην αρχική τους θέση (αποκατεστημένα τμήματα των αναλημματικών τοίχων της Αχαρνικής οδού). Το νέο κτίριο αφηγεί ελεύθερη μεγάλη έκταση της ισόγειας στάθμης για την ανάδειξη των αρχαιοτήτων στην πόλη.

Η προσθήκη κτιρίου γραφείων επάνω από τη γερανοφόρο προβλήτα (Kraanspoor) στο ναυπηγείο NDSM στο Άμστερνταμ, έργο των OTH Architecten είναι προκλητική και ελκυστική. Το λείψανο του παρελθόντος της ναυπηγικής βιομηχανίας συνιστά μια εντυπωσιακή υποδομή μήκους 270 m, η οποία στέκεται στο νερό και μαρτυρεί την άλλοτε ένδοξη παρουσία του ναυπηγείου NDSM στις όχθες του ποταμού IJ. Η διάσωση και επανάχρηση της γερανοφόρου προβλήτας, αντί του προγραμματισμένου αφανισμού της είναι αξιοσημείωτη, καθώς διατηρεί ένα χαρακτηριστικό ίχνος του ιστορικού ναυπηγείου, μετατρέποντάς το σε ένα λειτουργικό, ζωντανό και σύγχρονο χώρο.

Κατ' αρχάς η επιβλητική λιμενική εγκατάσταση από οπλισμένο σκυρόδεμα αποκαταστάθηκε και ενισχύθηκε σημειακά, ώστε να αναστραφεί η φθορά του χρόνου. Η αρχιτεκτονική χειρονομία της επέμβασης συνίσταται σ' έναν διάφανο όγκο τριών ορόφων, ο οποίος παρακολουθεί το περίγραμμα του Kraanspoor και τονίζει το μήκος του. Η προσθήκη, σεβόμενη σε μεγάλο βαθμό την υφιστάμενη κατασκευή, κατασκευάζεται τρία μέτρα επάνω από την προβλήτα, εδραζόμενη σε λεπτούς ασάλινους στύλους. Ο χώρος ανάμεσα στη στιβαρή βάση και στην προσθήκη λειτουργεί αντιληπτικά ως αρμός - διάκενο μεταξύ της παλαιάς και της νέας κατασκευής.

Η ευρηματικότητα της αρχιτεκτονικής χειρονομίας και η ποιότητα της κατασκευής δημιουργούν ένα τοπόσημο, έναν πόλο έλξης, ο οποίος προσθέτει υπεραξία στο παλιό ναυπηγείο. Ο συνδυασμός βιομηχανικής κληρονομιάς και μοντέρνας αρχιτεκτονικής ανανοηματοδοτεί το παρελθόν και συντελεί στην ανάκαμψη της ευρύτερης περιοχής.

Προσθήκη υπογείως

Η προσθήκη υπογείως είναι μια διακριτική αρχιτεκτονική χειρονομία, η οποία εμπεριέχει ως κύρια πρόθεση την

6

7

απόκρυψη του νέου χάριν της ανάδειξης του παλαιού. Να διευκρινιστεί ότι η απόκρυψη δεν σημαίνει αφανισμό του νέου. Αντιθέτως, ζητούμενο είναι το σήμα, το οποίο υποδηλώνει ότι κάτι υπάρχει κρυμμένο, το έναυσμα το οποίο ξετυλίγει το νήμα της ανακάλυψης. Πρόκειται για μια διαδικασία προϊδεασμού, κατά την οποία ο υπαιγιμός και το απροσδόκητο αποκτούν χωρικές διαστάσεις και άλλοτε ως έξαρση και άλλοτε ως βύθιση εκπλήσσουν τον διερχόμενο και τον παρακινούν σε μια περιπέτεια ανακάλυψης.

Εμβληματική παρέμβαση συνιστά το έργο **Grand Louvre, η Πυραμίδα του Λούβρου στο Παρίσι**, του αρχιτέκτονα I. M. Pei. Η διάφανη πυραμίδα συνιστά την κορυφή ενός "παγόβουνου", η οποία σηματοδοτεί τη νέα είσοδο του μουσείου στην υπόγεια πολιτεία με τα καταστήματα, τους χώρους εστίασης, τις συνεδριακές αίθουσες και τους εκθεσιακούς χώρους. Η νέα κατασκευή έλκει τα βλέμματα και τα βήματα των διερχόμενων για να καταδυθούν σε μια διαφώτιστη υπόγεια πλατεία, σε έναν πολυλειτουργικό

8

9

8, 9.
Στο Joanneum Quarter στο Graz, των Nieto Sobejano Arquitectos, eep architekten, η πλατεία με τις κωνικές αυλές ενώνει τα τρία μεμονωμένα ιστορικά κτίρια και παράλληλα προκαλεί τον ανυποψίαστο διαβάτη να ανακαλύψει αυτό που κρύβεται υπογείως.
©Roland Halbe.

φωτεινό υπόγειο δημόσιο χώρο. Η διάφανη πυραμίδα στέκει διακριτική στο κέντρο της Cour Napoleon, αφήνοντας ανέπαφα τα περιμετρικά ιστορικά κτίρια και ωθεί το συγκρότημα ηλικίας 800 ετών στη σύγχρονη εποχή. Στο επίπεδο του αστικού σχεδιασμού, η αναδιοργάνωση της κεντρικής αυλής μετέτρεψε τον υπαίθριο χώρο στάθμευσης σε έναν από τους πιο σπουδαίους δημόσιους χώρους του κόσμου, προσδίδοντας σε έναν τόσο παλιό και ιστορικό θεσμό ένα αναγνωρίσιμο και μοντέρνο σήμα.

Στο **Joanneum Quarter στο Graz**, των αρχιτεκτόνων Nieto Sobejano Arquitectos, eep architekten, οι κωνικές αυλές - πηγάδια είναι το σήμα, το οποίο υποδηλώνει ότι κάτι υπάρχει κρυμμένο, είναι η έκπληξη στον ανυποψίαστο διαβάτη. Η δημιουργία της διάτρητης πλατείας απαντά στην ανάγκη τα τρία μεμονωμένα ιστορικά κτίρια, που είχαν την πλάτη τους στραμμένη το ένα στο άλλο, να λειτουργήσουν ως ενότητα με κοινή πρόσβαση. Ο νέος υπόγειος χώρος υποδοχής γίνεται ο κόμβος του συγκροτήματος και στεγάζει αναγνωστήρια, αίθουσα συνεδριάσεων, γραφεία και εκτεταμένους χώρους αρχείων και αποθήκευσης. Οι

χοάνες τραβούν την προσοχή του περαστικού, ενεργοποιούν την περιέργειά του και τον προσελκύουν να καταδυθεί για να ανακαλύψει τον κόσμο των βιβλίων και των εκθέσεων. Η επέμβαση είναι μια σύγχρονη εγκατάσταση στον δημόσιο χώρο, η οποία αναγνωρίζει και αναδεικνύει τις αξίες των υφιστάμενων ιστορικών κτισμάτων και συγχρόνως ανασύρει το βάθος ενός αρχιτεκτονικού έργου απροσδόκητα στην επιφάνειά του, χαράσσοντάς το στη μνήμη του επισκέπτη της πόλης. Τη νύχτα ο τεχνητός φωτισμός, που αναδύεται από τις καμπύλες γυάλινες επιφάνειες των κωνικών αυλών φωτίζει το οικοδομικό τετράγωνο. Η νέα πλατεία γίνεται ένας κεντρικός χώρος εισόδου για τα μουσεία και παράλληλα δημιουργεί έναν χώρο καλλιτεχνικών παρεμβάσεων, ο οποίος ενθαρρύνει τον διάλογο μεταξύ της τέχνης και της πόλης του Graz.

Οριζόντια επέκταση

Η οριζόντια επέκταση είναι συνήθης πρακτική, όταν διατίθεται γειτονικός χώρος. Τούτο συναντάται σε κτίρια οιασδήποτε κλίμακας και χρήσης. Οι αλληπάλληλες

10

οριζόντιες επεκτάσεις αφήνουν το αποτύπωμα της εκάστοτε εποχής είτε πρόκειται για ταπεινά ιδιωτικά καταλύματα είτε για βιομηχανικά συγκροτήματα είτε για εμβληματικά αρχιτεκτονικά έργα. Συχνά οι οριζόντιες επεκτάσεις περιορίζονται στις επιλύσεις λειτουργικών ζητημάτων, υποτιμώντας άλλες αξίες του υφιστάμενου. Η σύγχρονη οπτική θεωρεί προϋπόθεση την αναγνώριση του συνόλου των αξιών του προϋπάρχοντος, ώστε αυτές να μεταλαμπαδευτούν μέσω της επέκτασης στο σύνολο του έργου. Κρίσιμη είναι η επίλυση της άρθρωσης παλαιού - νέου.

Αποκαλυπτικό παράδειγμα είναι η **νέα είσοδος στο Museum Sinsel**, έργο του αρχιτέκτονα David Chipperfield. Στον 21ο αιώνα, βασικό αίτημα είναι ο εκσυγχρονισμός της νήσου των μουσείων στον ποταμό Spree, στο κέντρο του Βερολίνου, στην οποία ανεγέρθηκαν πέντε ιστορικά κτίρια στην εκατονταετία 1830 - 1930. Το ιστορικό σύνολο αντανakλά εκατό χρόνια μουσειακής αρχιτεκτονικής, οι δε συλλογές του απεικονίζουν την ανάπτυξη της ανθρωπότητας από τους προϊστορικούς χρόνους έως τον 19ο αιώνα. Η ανάγκη

επίλυσης των εσωτερικών κυκλοφοριακών συνδέσεων των ανεξάρτητων γειτονικών ιστορικών κτιρίων και οι αυξημένες απαιτήσεις για κεντρικές εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης των επισκεπτών (όπως χώρος υποδοχής, αναψυκτήριο, κατάστημα μουσείων και αμφιθέατρο) οδήγησαν στην απόφαση ανέγερσης ενός νέου οικοδομήματος σε επέκταση των υπάρχοντων ιστορικών κτιρίων.

Το νέο κτίριο ονομάζεται James-Simon-Galerie και χωροθετείται στον κενό χώρο των κατεδαφισμένων ερειπίων των τελωνιακών εγκαταστάσεων, σε απόσταση από τα γειτονικά ιστορικά κτίρια, ενώ συνδέεται με αυτά είτε υπογειώς είτε με γέφυρες. Η επέμβαση δίνει έμφαση στη σύγχρονη αρχιτεκτονική και επιδιώκει την αρμονική ένταξή της στο ιστορικό σύνολο. Αναγνωρίζει την αισθητική αξία της επαφής των υφιστάμενων κτισμάτων με το κανάλι και υιοθετεί το εκτεταμένο μέτωπο στην προκυμαία. Η αρχιτεκτονική γλώσσα της οριζόντιας επέκτασης εμπνέεται από την υφιστάμενη ιστορική κιονοστοιχία του Stüler και δημιουργεί ένα μοτίβο με υψίκορμους στύλους για τη σύνθεση εκτεταμένων στοών.

10. Η νέα είσοδος στο "Νησί των Μουσείων" στο Βερολίνο, το κτίριο James Simon Galerie του αρχιτέκτονα David Chipperfield επιχειρεί με τη σύγχρονη αρχιτεκτονική της να πετύχει την αρμονική ένταξή της στο ιστορικό σύνολο.
©James Simon Galerie.

II.
Ο αρχιτεκτονικός ανασχεδιασμός της ιδιωτικής κατοικίας ενός συγγραφέα - ζωγράφου στην πόλη Neuchâtel της Ελβετίας, από τον αρχιτέκτονα Mario Botta, καταφέρνει να ανανοηματοδοτήσει ένα άσημο έργο κατοικίας σε χώρο πολιτισμού.
©Bibliothèque nationale suisse.

Το CPN στην πόλη Neuchâtel στην Ελβετία είναι έργο του αρχιτέκτονα Mario Botta. Το αίτημα για αλλαγή χρήσης από ιδιωτικό χώρο κατοικίας σε χώρο πολιτισμού για το κοινό εμπλούτισε το κτιριολογικό πρόγραμμα με νέες χρήσεις ειδικών απαιτήσεων και κατέστησε αναγκαία την εκτεταμένη προσθήκη. Προγραμματικά η αρχιτεκτονική επέμβαση μετασχηματίζει τον τόπο της ιδιωτικής ζωής του συγγραφέα - ζωγράφου σε δημόσιο χώρο πολιτισμού. Συνέπεια αυτού είναι η ανανοηματοδότηση ενός άσημου έργου κατοικίας και η παρουσίασή του ως έκθεμα. Ενδιαφέρον έχουν η άρθρωση του νέου κτίσματος με το υφιστάμενο, καθώς και η δημιουργία της καμπύλης αυλής με την πανοραμική θέα στη λίμνη. Ο νέος πύργος στέκει σε απόσταση από την κατοικία. Η συρραφή των δύο όγκων διαμορφώνεται σε ένα διάφανο πρίσμα με απρόσκοπτη θέα. Πρόκειται για την είσοδο στο συγκρότημα, τον εσωτερικό κόμβο που συρράπτει λειτουργικά τα εκατέρωθεν κτίσματα και περιλαμβάνει την κάθοδο στον εκθεσιακό χώρο. Η αξιοποίηση της τοπογραφίας της κοιλάδας συμβάλλει στη βύθιση του εκθεσιακού χώρου και στη διαμόρφωση του δώματός του με θέα προς τη λίμνη.

Η περιπλάνηση σε διαφορετικές αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις και η επιστροφή στα αρχικά ερωτήματα αναδεικνύει το γεγονός ότι ο ανασχεδιασμός έχει τη δυναμική να αλληλοεπιδρά με το παρελθόν, να εμφυσά νέα πνοή στο υφιστάμενο, να εμπλουτίζει το νόημα και να κληροδοτεί μνήμες στις επερχόμενες γενιές.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Βενετσάνος Α., & Μάντζιου Λ., **Ναυπηγεία: Ακμή_ Επανάχρηση**, Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, Υπό έκδοση.
- Μάντζιου Λ., & Χατζή Ροδοπούλου Δ., **ReStart_ Σύνθεση με το Προϋπάρχον**, Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις, 2023, <https://dx.doi.org/10.57713/kallipos-259>

ΣΧΕΤΙΚΑ ΥΛΙΚΑ
& ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΑΡΘΡΑ
στην ιστοσελίδα www.ktirio.gr